СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 168. Джерзі Сіті, Н. Дж., пятниця, 22-го липня 1938. No. 168. Jersey City, N. J., Friday, July 22, 1938. VOL. XLVI

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗАСТРІЛИВСЯ СТЕЙТОВИЙ СЕНАТОР

НЮ ЙОРК. — У своїй канцелярії при Бродвею застрілився стейтовий сенатор Джуліюс Берґ. Причиною самогубства було це, що стейтовий прокуратор Дюї, відомий зо своєї безоглядної боротьби з рекетірством і злочинством, викрив Берґа, що той мав звязки з нюйорськими рекетірами, і потягнув його перед суд. В останньому тижні Берґ був дуже нервовий і навіть перебув кілька днів у шпиталі. В день самогубства він мав зо своєю жінкою гарячу розмову, яку післухав служачий і доніс про неї поліції. Берґ голосно кричав, що його признання перед судом „скомпромітує одну з найвищих осіб у стейті". Супроти цього він запевняв жінку, що не може виявити всіх тайн. Коли жінка вийшла на хвилю з канцелярії Берґ пустив собі кулю в голову і згинув на місці.

АРЕШТУВАЛИ УРЯДНИКА, ЩО ЗДЕФРАВДУВАВ ГРОШІ.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала одного меншого міського урядника, Гайрама Коннора, який у часі свого „урядування" спроневірив $40,000 міських грошей. Він признався до спроневірення і на допит також признався, що грав у кінські перегони. Його відставлено до тюрми.

БОРОТЬБА З МОНОПОЛЯМИ.

НЮ ЙОРК. — Прокуратура потягнула перед суд вісім найбільших американських фільмових компаній, серед них „Парамавнт", „Метро Ґолдвин Маєр", „Колюмбія", „Юнайтед Артист" і кілька інших, до суду за те, що ті всі компанії знайшли у фільмовій продукції спільне порозуміння і тим здобули фактичний монополь. Під їх тягаром не мають спромоги розвиватись менші фільмові компанії, ні творитись нові. Суд задумує їм приказати розвязати всяке „порозуміння", а також закинути займатися театрами, тільки пильнувати самої вирібні фільм. Бо, маючи контролю над театрами, ті компанії диктували всім театрам, які вони мають виставляти фільми.

ФАБРИКИ ДИКТУЮТЬ ПРЕСІ.

ВАШИНҐТОН. — Перед сенатським комітетом цивільних свобід вийшло на яв, що сталева фабрика „Републик" в Бірмінґемі, Алабама, висилала до редакцій місцевих часописів довірочні листи і домагалась від них, щоб вони поміщували новинки про страйк у її фабриці в такім освітленні, яке було вигідне для фабрики.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ РОБІТНИЧИХ ПРАВ.

ОЛБАНІ. — Сенатор Ваґнер і суддя Полеті домагались на конституційній конвенції вставлення у конституцію таких параґрафів, які застерігалиб права робітників щодо їх орґанізованости, страйків, пікетування і т. п. Їх домагання натрапляє на великі перешкоди з боку інших представників, які говорять, що такий внесок є непрактичний, тому, що в конституції не можна докладно вичислювати всіх прав робітників, а загальникове вичислення мало справі поможе.

ДВА ХЛОПЦІ ЗГИНУЛИ В ЛІТАКУ.

РУЗВЕЛТ ФІЛД (Лонґ Айленд, Н. Й.). — Два 17-літні студенти наняли собі літак і хотіли в дощеву пору знятися в повітря. Та це їм не вдалося. Літак, піднявшись на 150 стіп угору, рунув додолу і цілком розбився. В ньому згинули також два згадані студенти: Ніколас Мандзік і Пол Феден.

БУДУЧНІСТЬ ЛЕТНИЦТВА.

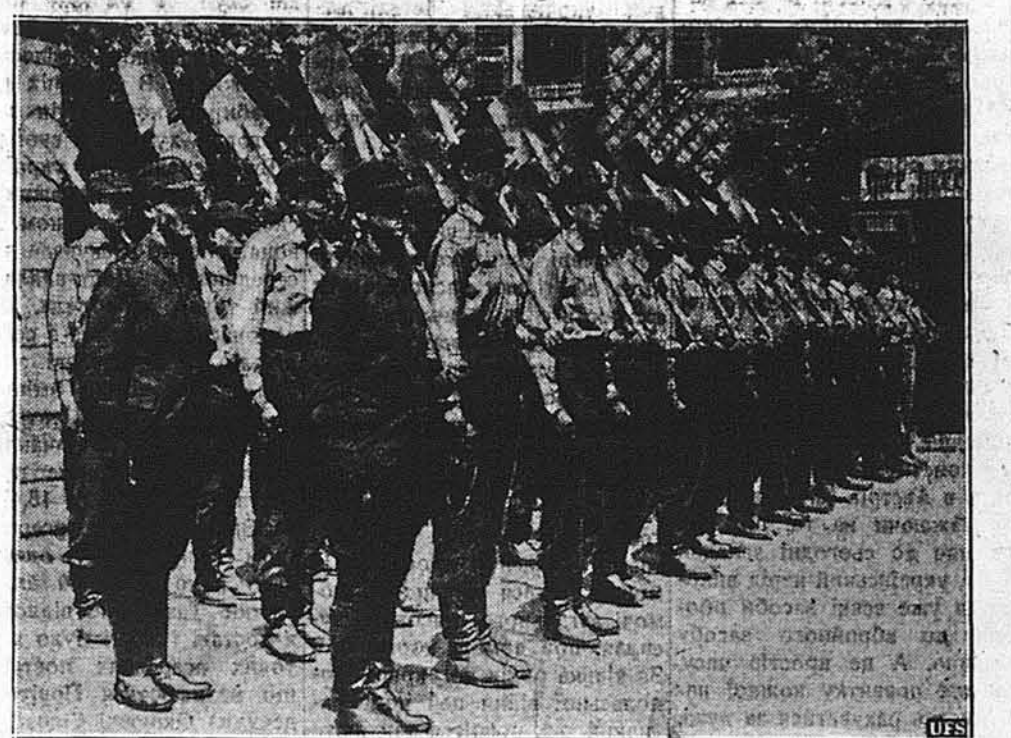
НЮ ЙОРК. — Говард Гюз, той, що недавно перелетів довкруги світу, виголосив на принятті промову, в якій сказав, що в будуччині літаки цілком заступлять пасажирські кораблі. Так як тепер морем, колись повітрям будуть їздити величезні кораблі-літаки і перевозитимуть зо всякими вигодами людей через океан. Це буде найшвидша і найдешевша їзда.

ЄПИСКОП ЗАКИДАЄ ЗВІРСТВА „ЛЬОЯЛІСТАМ".

НЮ ЙОРК. — Єпископ Марк Ґенон з Ірі, Па., відїхав до Еспанії, щоб там на місці перевести слідство та дістати наочні докази про ті звірства, яких доконали еспанські „льоялісти" над еспанськими католиками. Він говорив, що еспанські „льоялісти" впродовж двох років замордували коло 16,000 священиків і 300,000 світських католиків. Крім того вони знищили 20,000 церков. Єпископ вичислював точно, в котрих місцевостях та серед яких церковних чинів поповнено найбільше злочинів. Тепер ті числа він хоче удокоментувати наочними свідками.

ПЕРЕЛЯКАНА СОБАКА.

НЮ ЙОРК. — На складі „Америкен Експрес Компані" стояв заладований у пачку великий пес, німецької раси. Адреса на пачці не була виразна і компанія не могла його точно доставити адресатові. Пес зрозумів, що тут щось не впорядку і, перегризши стовпці своєї клітки, почав утікати. За ним пустилися кілька поліцаїв і урядовців. Він покусав трьох, заки дався знов замкнути в клітці.

ЗА ПРИКЛАДОМ НІМЦІВ З НІМЕЧЧИНИ.

Судетські німці з Топліц-Шонаву в Чехословаччині влаштували собі табори праці на взір подібних таборів у німецькій державі. У тих таборах ведуть вправи в звичайній мирній роботі з військовою дисципліною.

ВИБИВАЮТЬ КЛИН КЛИНОМ.

У звязку з появою в Ню Йорку хмар шкідливих японських хрущиків, які пожирають цвіти й городовину, вчені заявили, що на це вони пробуватимуть зарадити в той спосіб, що штучно виплекають інші комахи, подібні до ос, які ті хрущики будуть пожирати. Пускаючи ось так одні комахи проти інших, вони будуть удержувати природу в рівновазі.

МОРЕ ЗРАДЖУЄ ТАЄМНУ ТРАҐЕДІЮ.

На беріг японського острова Гокатр хвилі моря викинули багато предметів совєтського війська. Згідно з телефонічними вістками з міста Люмбетсу, на острові Гокатр море викинуло на беріг 300 однострої́в і 500 шапок совєтської армії, 400 пар військових чобіт і скринку совєтських банкнотів. Над виясненням таємничої траґедії ломить собі голову японська влада.

ОТРУЇВ 11 ОСІБ.

На весілля у Дмитра Захарчука в Шешорах, пов. Косів, зайшов невідомий волоцюга і дав випити весільним гостям по чарці якогось невідомого плину. Негайно після того 11 осіб важко занедужали. Поліція арештувала волоцюгу, який називається Франц Гравський з СССР. В арештованого знайшли ще трохи трійливого плину.

ГОРЯТЬ ЛІСИ.

Коло Ватри Дорни (Румунія) згоріли на значному просторі ліси. В льокалізації вогню брало участь військо й дооколичне населення. Втрати перевищають кілька міліонів леїв.

НЕЙМОВІРНЕ, АЛЕ ПРАВДИВЕ.

До вступного іспиту до державної ґімназії в Сокалі зголосилося 25 українців. З них перепали при іспиті аж 24 учні, значить здав іспит один ученик. Та й цього одного учня не приняли до ґімназії.

„РОЗБУДОВА ПОДІЛЛЯ".

Жмут цікавих відомостей про господарські пляни на Поділлі приносить озонівський орґан „Ґазета Польска". І так довідуємося, що в тернопільському воєвідстві започатковують на кількасот гектарах управу югославських конопель і що в Копичинцях мають збудувати бавовняне заведення, яке виробляти́ме сирівець, що змішаний з 50% бавовни дасть тканини зближені до чисто бавовняних. У північних і західніх повітах мають перевести меліорацію на просторі коло 9,300 га коштом 730 тис. зл., з чого пів міліона буде вже виданих у цьому році. Впродовж найближчих 3 років мають розпарцелювати коло 24 тис. га, з чого повстане 2,960 самостійних 6-гектарових господарств. Це з приватної парцеляції. Рівночасно державна парцеляція має дати щорічно 2 тис. га. З загального простору 6 тис. га має повстати 4,800 нових господарств із мешкальними та господарськими будинками. (Як бачимо з того — то впродовж найближчих 3-х років має поселитись на Поділлі 7,760 польських родин!). Плянують дальше: інтенсифікацію лісної продукції і чимало публичних робіт, як каналізацію і перебудову вулиць Тернополя і Березова, будову водопроводів і каналів у Заліщиках і Золочеві, будову осередків здоровля у борщівському, скалатському і тернопільському повіті, будову холодільні у Бродах, перебудову державних доріг і важніших залізно-бетонових мостів. У цьому всьому велику ролю гратимуть шарварки. Досі завдяки їм вибудовано і впорядковано 150 км. громадських доріг.

КАРА СМЕРТИ ЗА НАПАДИ НА САМОХОДИ В НІМЕЧЧИНІ.

Урядовий денник законів Німеччини оголосив закон проти нападів на самоходи. Цей закон, що має силу в минуле, передбачає кару смерти для кожного, хто у грабіжницькому намірі наставляє засідки на самоходи на дорогах.

ТРАҐІЧНИЙ КІНЕЦЬ ВЕСЕЛОЇ ЗАБАВИ.

На одній з головних вулиць Букарешту розбився самохід, яким вертався відомий румунський спортовець Міґайлеску з товаришем і трьома артистками з нічної забави. Видно, ціле товариство було добре підхмелене, бо самохід наїхав на придорожне дерево і зовсім розбився. В катастрофі згинув Міґайлеску, всі інші важко ранені.

НАЙМЕНШИЙ ТИЖНЕВИК НА СВІТІ.

Найменшим часописом на світі є тижневик "The Bimini Bugle", видаваний на островах Богема, в Біміні, славному кураційному місці на Антилях. Має він 11 центиметрів через 7 центиметрів. Підзаголовок тижневичка звучить: „Найменший часопис світу зо спортовими звідомленнями, розвідками й особистими вістями".

АРЕШТУВАЛИ АДВОКАТА У ЛЬВОВІ.

Недавно прибув до одного кравця у Львові функціонар Кордонної Сторожі, С. Конопацкі, перевів ревізію й забрав трохи суконного матеріялу, мовляв, це пачкований товар. Кілька годин опісля прибув до кравця адвокат д-р Н. Шарґель і заявив, що за 1,000 зл. поладнає справу. Кравець звернувся до Кордонної Сторожі. Виявилося, що Конопацкі не мав приказу переводити ревізію. Конопацкого арештували. Тепер арештували й адвоката Н. Шарґля.

СКІЛЬКИ Є ЖИДІВ У ПОЛЬЩІ.

Спис з 1931-го р. доказав, що в Польщі було жидів, якщо річ іде про батьківську мову, 2,489,014, а якщо річ іде про віроісповідання, 3,113,933 (9.8% усього населення).

„ДОМ ГАРЦЕРСКІ" НА ВОЛИНІ.

У Володимирі поклали вугольний камінь під будову першого на Волині польського „Дому Гарцерского". Кошти будови будуть досягати 40,000 злотих.

„УКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ" У ПОЛЬСЬКОМУ СОЙМІ

Боронимо православну церкву з національного обовязку, заявив посол д-р С. Баран.

ЛЬВІВ. — Варшавський кореспондент „Діла" подає драматичний опис тих сцен, які відбувалися 6-го липня в польському соймі у Варшаві. Пише, що той день матиме історичне значіння, бо в нім „заманіфестували репрезентанти греко-католицького та православного населення з Галичини, Волині, Холмщини і Підляшшя в польському соймі свою українську національну єдність та спільноту в обороні спільних національно-церковних позицій".

Дискусія над угодою Польщі з Ватиканом.

Притокою до цеї української маніфестації була дискусія над проєктом польського уряду про „затвердження укладу з 20. червня 1938 р. між Ватиканом і польським урядом у справі земель, костелів (церков) і каплиць, загарбаних — буцімто — Росією". Посол д-р Степан Баран, зібравши масовий матеріял про видирання церков православним українцям, підкреслив, що угода з Ватиканом визнала римо-католицький костел власником отих загарбаних церков, які були колись унійтськими і яких власником був український нарід та які тепер правно є власністю Православної Церкви. Він подав, що на захід від Буга польська влада за останні три місяці запечатала там 39 церков, а цілком розібрала 33 церкви і молитовні доми. Навіть нову церкву, побудовану в 1911 р. в громаді Угнин, а тепер щойно відреставровану українськими вірними, приказано розібрати 6. липня ц. р., а матеріял з розваленої церкви призначено на польський народній дім. Таких випадків, казав посол Баран, тепер повно. Всі вони викликують страшне обурення серед українського населення.

Заява українця і греко-католика.

При кінці промови зложив д-р С. Баран таку заяву: „Як українець греко-католик, що підлягає Апостольській Столиці і папі, в імені Української Парляментарної Репрезентації Галичини заявляю, що справа оборони Православної Церкви — це національна справа цілого українського народу і тому ми, українські галицькі посли греко-католики, голосуватимемо проти постанов дискутованого укладу".

Заблисли сльози.

До тої дискусії в соймі прислухувалися на ґалєрії численні делеґації православних з Холмщини, Волині й Підляшшя, що приїхали до Варшави з протестами і жалобами. Коли слухали заяви д-ра Барана, ревно плакали. Заяву приняли українські посли рясними оплесками. На обличчях польських послів видно було збентеження.

Вертаються часи з 17-го століття.

Перед послом Бараном говорив іще з українців посол о. Волков з Волині. Його промова зробила величезне враження. Накресливши історію православної церкви в історичній Польщі, сказав він таке: „Ситуація, що запанувала сьогодні у відношенні польського уряду до православної віри й Церкви, це повторення часів 17-го століття, коли то у варшавському соймі 1620 р. посол Лаврентій Древінський положення православного населення схарактеризував так: „Церкви в селах і містах позамикали, церковне майно зрабували, священиків розіґнали без сповіди і св. причастя люди вмирають".

Один нарід, одна душа.

Не зважаючи на те все польський сойм не вислухав українського протесту і затвердив більшістю голосів угоду Польщі з Ватиканом, а тимсамим і грабіж українського майна, що вартує найменше яких 70 міліонів злотих, з чого Польща дала Ватиканові два чи два і пів міліона злотих—титулом заспокоєння його претенсій. Та проте ота спільна боротьба, як пише кореспондент „Діла", матиме історичне значіння для дальшого ходу української політики в Польщі. Бо та політика стане тепер одною для всіх українців, без огляду на створений Польщею „сокальський кордон".

Апелює до християнської любови.

Православний митрополит Діонисій вислав у тім часі, як велася в соймі згадана вище дискусія, до маршала Ридза-Сміґлого і премієра Складковского таку телеґраму: „В кількох повітах люблинського воєвідства розібрали багато православних святинь, профануючи святощі та покривдивши православне населення, залишене своїх місць молитви, збудованих його працею й коштом. З огляду на масове розвалювання Божих домів православні вірні є в розпуці й у високій мірі в ґоречі. В імя справедливости й любови християнської гаряче благаю припоручити стримати розбірку домів Божих".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ХОЧЕМО ДОБАЧУВАТИ ДОБРЕ

Наш нарід приповідує: Не поможе бабі кадило, як бабу сказило. Ось тому сумніваємося, чи вдасться нам приговорити до розуму шікаговського гетьманського часопису „Наш Стяг", що на спілку з аґентами Москви далі пише й далі твердить, що є тільки одно вияснення вбивства полк. Евгена Коновальця. І це те, яке подає цей гетьманський часопис: вбивства доконав один з націоналістичних кандидатів на „отамана", що старався тим способом заняти місце полк. Коновальця, що той убивник нібито належав до проводу Організації Українських Націоналістів і був одним з найближчих співробітників полк. Коновальця.

Оті свої твердження „Наш Стяг" уперто далі повторяє. Ще й визиває в „отвертих листах" тих, що не хочуть відступити від того відчування, що вбивство полк. Евгена Коновальця — це діло наших національних ворогів, у даному випадку — Москви. Ті вперті шкалювання українського націоналістичного руху і вперте відкидування з боку гетьманського органу руки Москви в убивстві полк. Коновальця дає багато до думання, коли зважити, що тепер перебуває в Америці свого роду „гетьманська влада", заступник і син бувшого гетьмана Скоропадського, а „Наш Стяг" являється як не офіційним гетьманським органом, то виявом офіційних гетьманських поглядів на ріжні національні й політичні справи. А ось цей гетьманський орган виходить з такого заложення:

„Серед нашого народу з правдавних часів вселився той біблійний Каїн, що все ставився з заздрістю, недовірям, підозрінням і просто ненавистю до свого рідного брата Авеля, до якого часто палав звірячим почуттям пімсти та часто зводив кроваві порахунки навіть „бомбами". В ріжні епохи життя нашого народу були й ріжні ті „бомби", якими розправлявся український Каїн зі своїм рідним братом — Авелем".

На цьому, вичисливши ріжні вчинки Каїнів Української Землі, опирає „Наш Стяг" і вбивство полк. Коновальця, представляючи рівночасно і революційну акцію О. У. Н. — „Каїновою". Поминаємо тут те, що гетьманський „Наш Стяг", коли вже згадав за Каїна, не сказав нічого за дійсну Каїнову роботу, яка діялася за гетьманування Павла Скоропадського, коли то зводжувано „кроваві порахунки" з тисячами українських селян, що згинули від гетьманських „бомб", а на що вже є докази, а не здогади. Ми тільки хочемо ще раз зазначити, як зазначували, що як довго нема іншого доказу (а не здогаду!), ми віримо й переконані, що в убивстві полк. Коновальця є гадюча рука червоної Москви. У тій трагічній справі, як і в інших, коли йде про те, щоб залишити в наших старих іміґрантів і в нашої тут родженої молоді памятку про Рідний Край, керуємось такою засадою І. Франка:

Мухи сідають на ранах,
Бджоли на цвітах пахучих;
Добрий все бачить лиш добре,
Підлий лиш підле у інших.

УКРАЇНСЬКА КООПЕРАЦІЯ

(Для „Свободи").

Ніякий живий і здоровий нарід не дасть себе положити в домовину. Відповідно до обставин і своєї життєздатности він знаходить спосіб, щоб пробиватися крізь життя, рівнятися з іншими. А тими способами буде орґанізація одних, других, чи всіх сил, творення й розбудови питомої культури — духової й матеріяльної.

Твердість духа й висока національна свідомість, консерватизм — це теж засоби, але оборонні, пасивні. Найактивніший засіб — збройна боротьба не надається на кожний час, у всяких обставинах. Щоб орґанізаційні засоби діяли, вони мусять знаходитися в найбільшій рухливості. Коли беремо під увагу Галичину, то тут перші познаки свідомо національної боротьби треба рахувати щойно від 1848 р., себто від року, в якому галицькі українці почали принайменше теоретично користати з конституційної рівноправности в Австрії. Та всеж таки, не зважаючи на те, що цей рух має до сьогодні заледви 90 літ, український нарід використав уже всякі засоби оборони до збройного засобу включно. А це простір часу, що для розвитку кожної нації мусить рахуватися за дуже короткий.

Для наших Братів і Сестер в Америці не буде зайвим знати, як іде оборона галицьких українців таким засобом, як **творення матеріяльної культури.**

Вже до світової війни появилися в Галичині проблески спілчанства, кооперативного руху. То тут, то там — виростали українські спілки, що мали на меті вести торговлю, а головно, щоб дати селянству потрібний кредит. Засіб мусить бути примінений до обставин. Без приступу до світового капіталу селянин просто душився. Тому творили капітал, хоч і невеличкий, власними силами. Але тепер, відколи Галичина знайшлася в Польщі, заіснували нові обставини. Дрібні селянські господарства здрібніли ще більше. Державні закони управильнили оборот землею так, що український селянин не має змоги навіть за добрі гроші набути землю й поширити можливості прожитку своєї родини. Відти тяга до міста — в пошукуванні праці. Це у свою чергу скріплює чисельно український елемент міста й видвигає нові господарські, культурні й політичні потреби. Державна система не допускає свіжої української інтеліґенції до праці в державних урядах, а в останньому часі то навіть обмежує, а то й зовсім затикає доплив молодих українських інтелігентських сил до таких **вільних фахів**, як адвокатство й лікарництво. Якщо не знайти якогось вентилю, то нарід вдушився б.

Такі особливші умовини, де з одного боку зросли потреби, а з другого зайві сили до всякої праці, викликали конечність не тільки заспокоювати власними силами вимоги народу в ріжних ділянках запотребування, але й творити таким же способом свої власні, народні, а тимсамим — національні капітали. Творити капітали на те, щоб захопити торговлю у свої руки, дати потребуючим кредит та щоб творити власний промисл. Це могло статися тільки при помочі загального, масового зусилля, при помочі кооперації. За кілька років до українсько-польської війни цей кооперативний рух розрісся так дуже (не зважаючи на найріжніщі добре продумані перешкоди), що сьогодні — дослівно — обхопив увесь нарід, кожне село й осягнув тепер 3,330 кооператив з велитенськими централями: для постачання сільській кооперації (2.29% кооперативи — 69%) — Центросоюз; для молочарства (143 кооперативи, 4½%) — Маслосоюз; для кредиту (668 кооператив, 2%) — Центробанк; для попостачання міській кооперації (189 кооператив, 5 і ½%) — Народня Торговля. Кооперативи виробничі й ремісничі (38) не мають окремої централі.

Ціла та велика будівля стоїть під кермою Ревізійного Союзу Українських Кооператив (РСУК), що є заразом ідеольоґічною й контрольною централею.

Тепер стан кооператив значно збільшився; в 1937 р. приєдналися до РСУК 243 нові кооперативи, а до кінця червня 1938 — 66 кооператив, головно для закупу і збуту. Отже обєднуюча й контрольна централя, якою є РСУК, має тепер 3,396 кооператив.

Наростають великі діли, що покищо розсіяні. Але найближчий уже час мусить видвигнути централю для виробів домашнього промислу, а згодом — для виробництва, і то не тільки ремісничого, але й **фабричного.** Так, фабричного; доходимо вже й до дого.

Ми тут стоїмо в осередку того руху, що то навіть уже так дуже й не відчуваємо його величі; але Ви, здалека — певно будете дивуватися тій невмірущій силі українського народу, що піонірською працею здобула такі осяги, що перетворює **масу в націю.**

Кооперативні установи обєднували в 1936 році 587,291 членів, у цій сумі приріст одного року на 48,870 членів, головно в кооперативах торговельних (в нас кажеться — „збуту і закупу" — авт) і молочарських. Як взяти під увагу, що це й родини членів кооператив, то можна сказати, що українське село скооперуване, бо 89.1% членів це рільники. Тому то й ціла українська кооперація має виразний рільничий характер (членів не рільників 10.9%). Членів жінок було 95,439, найбільше в молочарських кооперативах. Кооперацію обслугувало 14,037 платних робітників.

Годиться замітити, що 400 українських кооператив відпали від РСУК на основі кооперативного закону, який постановляє, що кооперативи деякого роду можуть бути тільки під польським проводом. Між тими, що відпали, були теж усі волинські й лемківські кооперативи.

Торги кооператив усіх видів і ступнів осягнули суму 114,926,426 зл. (поверх 20 міліонів долярів!). Це є збільшення на 25,177.98 зл. у порівнянні з 1935 р. Значить, не стояло на місці. Зріст торгів походить головно з того, що кооперація охоплює щораз більше скуп та експорт яєць і збіжжя, що ще так недавно було виключно привілеєм самих жидів. В останніх роках перебирає кооперація ще й торговлю худоби у свої руки.

Вже передвоєнна українська кооперація була поважним господарським чинником. Але вона головно зискувала на посередництві. Доставляла чужий товар, заробляла, але — одночасно вивозила з села капітали за доставлені товари. Тепер відношення змінилося. В 1937 р. самий Центросоюз (централя для постачання товарів сільським кооперативам) доставив товарів за 15,475,000 зл. Значить — за посередництвом Центросоюзу одержало село коло 3,000,000 зл. надвишки. Таке саме відношення в доставі і збуті було в повітових осередках постачання, що називаються Повітові (а декуди) Окружні Союзи.

Основою розбудови торговлі і промислу — це капітали. Українці творять їх власними силами. І коли в 1925 р. ті здобуті капітали в кооперативах були 725,000 зл., то в 1937 р. вони осягнули 8,837,000 зл. Хтож користає з тих капіталів? Кредитові кооперативи (578) дали в 1936 р. позичок на суму 7,781,489 зл. Ростуть ощадності і то головно завдяки пропаґанді й помочі товариства „Ощадність". Щадничі вкладки в українській кооперації мали в 1936 р. — 1.500 тисяч, у 1937 р. — 1,820 тисяч злотих.

Напевно буде цікаво знати, як поступає українська **промисловість**. Де вона в нас шляхом приватницьким і кооперативним. Донедавна була навіть немала ворожнеча між тими двома родами промисловця. Але по ріжних спільних нарадах дійшли нарешті всі до однозгідного переконання, що в нас ще є доволі місця на одних і других. Кооперативні підприємства є двоякі: при кооперативах ріжного роду таких було в 1936 р. 136, в цьому 26 самостійних виробничих кооператив. Ціле те підприємство мало в 1936 р. 4,528,880 зл. обороту; є це заледви 3.94% усього кооперативного обороту в тому році. З того видно, що в тій ділянці є ще багато до діла, хоч чотири підприємства а то: мило, цигаретні папереці і пушки, виріб цикорії і штучної кави та масарні мали самі 3,380,866 зл. Отже решта це ще дрібні підприємства, хоч є між ними незвичайно надійні (гарбарі і ткацтво). Але недостача капіталів не дозволяє повести ці промисли як слід. Тому то минулого року почав Центробанк орґанізувати „Фонд господарської розбудови". За один рік зібрав на це 72,000 зл. З чого? — Аж смішно сказати: Видав значки (такі як стемпси) по 5 і 10 сотиків. Хто хоче ощаджувати, а не може більшими сумами, купує ці значки, наліплює собі в книжечку з Ц. Р., а як уже має 50 сот., то складає їх у банку на щадничу книжечку як свою ощадність. До речі треба сказати, що були випадки, де влада карала тих, що таку ощадність організувала, за недозволену збірку. Але це зрештою не новина, бо кожний, у кооперації одержує якісь колючки. Велики перепони має маслярство, а в останньому часі то навіть суди відмовляють реєстрації кредитових кооператив. Та нема в тому нічо дивного: українська кооперація становить у нас дуже поважний чинник не тільки в українській господарці, але й у житті Польщі. Ми виросли в силу і ця сила стягає удари. Але, коли ми створили матеріяльну силу, то мусимо витворити й **моральну силу**, щоби в новій творчій праці дати відпір усім зазіханням. Відповідаємо власним зусиллям на свої власні потреби.

Лев Ясінчук.

В РАДОЩАХ І СЛЬОЗАХ ВИЯВЛЯЄТЬСЯ ВЕЛИКА ЛЮДИНА

(З пожовклих документів про листопадовий крок у 1919-му р. бл. п. Начального Вожда ген. Мирона Тарнавського).

Були великі й величні хвилини бувшої Галицької Армії за проводу бл. п. Начального Вожда ген. Мирона Тарнавського. До таких найбільших і найвеличавіших належить безперечно **здобуття Києва** 30-го й 31-го серпня 1919-го року.

Це був час, коли бувша Галицька Армія, що перейшла 16-го і 17-го липня 1919-го року Збруч і виступила на землі Наддніпрянщини, росла спонтанно з дня на день, збільшалася й у свому розгоні займала землі Правобережжя від большевиків, аж вкінці заняла Київ.

Та були й болючі хвилини, прикрі. До **найприкріших** належали часи при самому кінці українсько-московської (денікінської) війни. Знеможена цілорічними боями й трудами бувша Г. А., без доповнень, бита злиднями і тифом, ледве ще держалася на ногах.

Це був жахливий час для всіх, хто здавав собі справу з дійсности.

Треба було конечно якогось **великого вчинку**, якогось рішального діла, або — просто — чуда!

Це був час, коли майже всі, хто тільки був при проводі, зачинав тратити нерви. Запілля й політика мусіли вирішувати справу фронту.

Єдиний, хто тоді не втратив сили нервів і видержливости, це був бувший Начальний Вожд, бл. п. ген. Мирон Тарнавський.

На ньому лежала вся відповідальність за бувшу Галицьку Армію. Він був свідомий цього.

Він стояв найближче фронту. Він знав фронт і його потреби та вимоги.

Ніхто не чисився тоді так дуже з усіми наслідками кожного можливого кроку, як сам бувший Начальний Вожд.

„Галицька Армія мала до 25-го вересня ц. р. два способи, як здобути муніцію. Перший спосіб — закупно в краю; другий — закупно за кордоном. Дня 25-го вересня заборонив Уряд закуповувати муніцію в краю, бо це було мабуть задорого! З закордону одержала Г. Армія підчас свого побуту на Наддніпрянщині три муніційні транспорти з Румунії, а це 30-го серпня разом 300,000 крісових набоїв, це є по 15 набоїв на стрільця, і 600 гарматніх набоїв, значить по 3—7 стрілів на гармату. Дня 19-го вересня — разом 600,000 крісових набоїв, це є по 30 патронів на боєвика, 2,600 гарматніх стрілен, це є по 20 набоїв на гармату. Дня 21-го жовтня — разом 480,000 крісових патронів, значить тому, що боєвий стан у міжчасі значно зменшився, — по 70 стрілів на стрільця, 1,200 гарматніх стрілен, це є по 10 стрілен на гармату.

„Назагал можна сказати, що транспорти надходили правильно раз на місяць, а кожний такий транспорт вистарчав пересічно на один боєвий день. Як довго Армія була в наступі на большевиків, таке муніційне доповнення могло вистарчати. Армія була в офензиві, запотребування набоїв було менше, тут то там була муніційна добича. Та теперішній стан дефензиви запотребовує далеко більше патронів, як також нема нагоди, ні змоги поробити будьяку добичу. Коли видано останній транспорт муніції з 21-го жовтня вже, за кілька днів фронт знов жадав нових набоїв.

„Щодо зброї, Армія дістала за цілий останній місяць 500 крісів. З них дуже багато було нездатних. Коли такий кріс зіпсується, трудно його направити, бо єдина майстерня не мала приладдя. Зіпсуті гармати треба було стягати з фронту. В Армії є тепер разом 35 гармат не до вжитку; з них 20 є зіпсованих, а для 15 нема муніції. Зазначую, що ті гармати стріляють без перерви вже від початку української війни, отже довго ними стріляти вже не можна".

(З зізнань бувшого четаря Івана Ґураля підчас процесу в Воєнному Суді в Винниці 13-го й 14-го листопаду 1919-го року).

Можна додати до цього тільки одно: Муніція на фронті в боях — найважніша річ.

„В Г. А. є 75% фронту без одностроїв, 50% без взуття. Грошей загальний брак. 75% не мають здебільша плащів, ні білля. Число черевиків трохи більше, та зате їх рід дуже злий".

(З зізнань того самого процесу бувшого пор. інтентанта Петра Хомича).

„При кінці жовтня 1919-го року побільшився стан хворих у лічницях на разом 5,000 хворих. Якщо візьмемо таке саме число при частинах, стан хворих в Армії з кінцем жовтня був 10,000 —11,000, а це є 20—22% Армії. Стан хворих в Армії постійно побільшується. Під теперішню хвилину — на основі обчислень з 12-го листопаду — в лічницях Армії є 5,800—6,000 хворих. Якщо додати до цього приблизно таке саме число хворих при частинах, треба сказати, що тепер маємо в Армії около 12—13,000 хворих".

(З зізнань підчас наведеного процесу бувшого полкового лікаря д-ра Андрія Бурачинського).

Такі були **жахливі факти.** Це знав бувший Начальний Вожд і брав їх під увагу. Він не міг їх не брати під увагу...

Бл. п. Начальний Вожд вийшов з положення з бувшою Г. Армією, як тільки можна було в даному положенні — якнайкраще!

Що опісля доля не виявила своєї прихильности до дальших діл бл. п. Нач. Вожда і його бувшої Армії, це інша справа, що про неї требаб окремо писати й що нею требаб окремо займатися.

Як щоб і це зробити, виявилось би, що **основне ядро діла було живе, творче й невмируще.**

А в радощах, у сльозах виявляється Велика Людина. — („Новий Час").

Е. Олександрівський.

О. Луговий. Автор застерігає за собою всі права.

ЗА УКРАЇНУ

(ВІРА БАБЕНКО)

Повість із часів революції і повстанської війни у Великій Україні. (В двох частинах).

Частина друга

32)

— Так, так, товаришу. А що вони тут на радянську владу говорили, коби ви знали... Аж слухати страшно... І бандити, і кровопийці, кати, — чорти їх знають, як! Я їх усіх маю на прикметі, — впівголосом інформував жид, нахилившись.

— Арестовать всєх! Разстрелять! — гримнув кулаком у стіл комісар. — Я ще не забув, як минулого року оці хахли роззброїли мій відділ. Тоді ще я поклявся відплатити їм. І тепер відплачу... О, відплачу так, що відхочеться їм отої дурної України. Щоб мене, руського офіцера, роззброювали якісь хахли замурзані? Я не дався, втік — молов деревіючим язиком комісар. Це був той самий хорунжий, що зник у часі роззброєння московської частини в Тернівці. Як він зумів упродовж року з царського хорунжого обернутися в комуністичного комісаря, це його тайна; мабуть щиро перейнявся комуністичними ідеями і старався боронити „матушку Росію", якого забарвлення вона не булаб, чи червоно-синьо-білого, чи червоного. Адже такі військові авторитети, як генерали Поливанов, бувший царський військовий міністер, Клембовський, Гутор, Парський, Бонч-Бруєвич і багато менш визначних ґенералів від перших днів большевицької влади в Росії стали „вірою і правдою" служити соціялістичній батьківщині; а пізніше і сам колишній верховний головнокомандуючий Брусилов. То щож мізерний хорунжий, здеклясований інтеліґентик, якого засада: служити тому, хто платить. Без сумніву грало тут ролю і патріотичне почуття. Нехай і червона, але Росія, ґеґемон шестої частини землі, яку неросійські народи збиралися розчленувати. Та як там з ним не було, то тепер він почував себе господарем у Тернівці і збирався мститися за колишнє роззброєння.

— Ходім. Виарештуємо їх усіх, отих хахлів чорномазих! — сіпав він за руках добре вже пяного Рудого.

— Ну, ну, товаришу комісар. Не можна... Не мене підозріння впаде, колиб і я пішов з вами — впрохувався Сруль. — Над цією справою треба добре подумати, щоб і комар носа не підточив...

— Що там думати! — гримнув комісар, міряючи жидка очима. — Знаю я вашого брата. Боягузи такі, що, наче ворона настрашена, і тіни своєї бояться. Ходім, товаришу Рудий! — узяв він під руку Семена. — Двох-трьох упертих мазепинців пустимо в „расход", а решті відхочеться України.

Заточуючися, Семен поволі виліз зза стола. Услужливий Сруль взяв його під другу руку і так, з парадою, вивели на середину кімнати, але Семен вирвався з рук і, виписуючи зигзаки, подався до дверей.

— Ти думаєш, „товаришу Бреґман, што я пяний?" — силувався говорити московщиною. — Так ні... Ніщо подібне... Дивіться, товаришу комісар... Бачите, я по одній дошці піду. — Заточуючись у всі сторони, він завернув до стола і як довгий упав, протягнувся посеред кімнати. Дригав ногами, пробував підвестися, та хміль міцно прикував його до підлоги. Лежав і лаявся: — От, чортові ноги! Голова, слава Богу, варит, всьо помню... А прокляті ноги не слухаються і шабаш... Так, товаришу Рудий... Минаються твої часи... Колись дві кварти випивав, і нічого. А тепер від кількох склянок валяєшся... Наче свиня в болоті...

Семен помуркотів іще трохи та й захропів.

— Ось, яка мені з нього поміч. — Впився і хропе — згірдливо подивився на нього комісар.

(Дальше буде).

ПОДАЮ ДО ВІДОМА УРЯДНИКАМ І ЧЛЕНАМ ВІДДІЛІВ 210 і 298 У. Н. СОЮЗУ, що

ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

тих відділів, відбудуться
В СУБОТУ, 23-го ЛИПНЯ (JULY) 1938. РОКУ
в годині 8-мій ввечір
У ЦЕРКОВНІЙ ГАЛІ, 675 EAST 183 STREET, BRONX, N. Y.

Усі члени й урядники повинні прибути на ті збори. На зборах буде приявний гол. предсідник М. Мурашко.

164,8 І. Гузар, гол. радний У. Н. Союзу.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ВЕЛИКА ЛЮДИНА?

Телеграфують по всьому світі з Парижу, що там у підземній залізниці помер наглою смертю від недуги серця Інсул, маючи при собі 20 центів у кишені.

Коли по всьому світу рознесять вістку про смерть якоїсь людини, то це значить, що ця людина за життя мала значіння для всього світу. Може це був великий мислитель, може великий огранізатор, політичний, військовий або господарський. Може великий провідник.

У цьому випадку померла людина, що за свого життя розтратила коло 4 біліони долярів чужого майна.

ЦЕ ПОМЕР ЧАРОДІЙ.

За цю розстрату Інсулові грозила тюрма. Він утікав перед судом морями. Зловлений остаточно, він просто чудом вирятувався від Іванової хати. Його смерть у підземній залізниці з 20 центами в кишені є ще додатково лекцією для тих людей, які думають, що багатим чоловіком стати най краще в цей спосіб, що віддається свої гроші в руки „фінансового чародія", який уміє робити гроші просто з повітря.

ЧУЖІ ГРОШІ.

Грозила Інсулові тюрма за те, що розкидав чужі гроші на спекуляцію як половою.

Як присяжні судді звільнили Інсула від вини й кари, газетярі пояснили це тим, що судді узяли на його оправдання факт, що Інсул розкидав як половою не лише чужими грішми, але й своїми.

Можливо, що й так, а можливо, що й ні. Можливо, що судді подумали собі: цей чоловік розкидав як половою чужими грішми й за те ми маємо його судити. А скількы то людей розкидає людським здоровлям, людським щастям, а їх за це ніхто не судить?

ТАРАДАЙКОЮ ПОНАД ОКЕАН.

Доглас Кориґен, американець ірляндського походження, перелетів понад Атлянтійський океан у такому літаку, що американські газети називають його загально „крейт", себто скринкою до опакування річей.

Цей переїзд поставив деяких людей перед поважним клопотом: що їм тепер сказати про цю справу?

Цим людям здається, що як станеться така подія, то вони щось мусять про неї сказати. Якби не сказали, то світ не обертавсяб. Як когутові з французькій казці здавалося, що сонце не сходилоб, якби він не піяв.

ПРИВЕЗЕНО ЗІЛЛЯ ЗЗА ТРЬОХ ГІР НА ВЕСІЛЛЯ.

Журяться одні тим, що їм сказати про перелет океану на „скрині", а інші заподадливо збирають, що то за розумні річи з цього приводу говориться.

Каже нюйорський посадник Ля Гвардія: „Ще один доказ на поступ летництва". Браво! браво! Якби цього не сказав, ми булиб ми й не знали.

Каже Джордж Чеплин, віцепрезидент Повітряної Корпорації Райта: „Наглість лету відібрала віддих летунам!" Та вони мабуть уже знову дихають.

Каже Гарі Конор, що летів довкола світу з Говардом Гюзом: „Лет до Ірляндії це чисте божевілля, але по чортівськи добре літання". Чи щось у тому дусі, бо українською мовою тяжко віддати прокльони американської мови.

Маючи таку однодушність перед собою, тепер уже знаємо, що значить лет Кориґена. Чуємося, як той, що його питали, хто більший полководець: Наполеон, чи Олександер Македонський?, а апитаний відповів: „Справді він і є!"

КУДИ ВІН ЛЕТІВ?

Висівши зо своєї „скрині" в Ірляндії, Кориґен сказав урядовим летовища: „Я вибрався з Ню Йорку до Каліфорнії. Де я є?"

Не сказано в донесенні, чи сказали урядовці Коригенові, де він, чи порснули сміхом і не могли сказати.

Зате відізвався Клюб Брехунів у Берлингтоні, в стейті Висконсин, що розтелеграфував довкола: „Заява Коригена, що він летів до Каліфорнії й залетів до Ірляндії, автоматично дає йому кваліфікації на перегони брехунів у 1939 році й управняє його до досмертного членства в нашому клюбі".

Відповіди Коригена на цю пропозицію ще нема. Чи не скаже він: „Дякую за запросини до клюбу, але які кваліфікації у вас, панове?"

НЕ РІВНЯ СОВА ДО СОКОЛА.

Дістав Джордж Кориґен за свій лет велику масу газетного розголосу. Обурило це Германа Шапанського, фармера у Ведерфорді, в Оклагомі, котрий за літання на своїй „скрині" мав уже ріжні клопоти зо стейтовим урядом публичного безпечества. Він склеїв собі літак з відпадків автомобілів, машин до шиття, молотілок і тим подібної машинерії й став на ньому літати. Каже, що вже пару літ літає понад плоти й коровячі стада, а ще йому ніхто не приніс слави, а лише клопоти. Ось недавно вилетів він собі понад плоти на своїй „скрині", а тут десь звязилася летунська поліція й казала йому осідати на землю. А на землі то ще вичитала йому лекцію й загрозила на наступний раз замкнути до тюрми.

Чому така нерівність? Не чував про те, як прийшла свиня до коня й каже: „Ось бо і я румак!" Кінь відповідає: „Ніженьки тоненькі, і ушенька клапоньки, шерсть не така і сама, як свиня!"

Яка зарада на нерівність? Проста: замісць літати понад плоти та страшити корови, чому не скочити собі понад океан? Скакали може забагато понад той Атлянтик, то чи нема інших океанів, над якими ще нема великої „трафіки"?

БЕЗ ДОЗВОЛУ.

Запхав Кориґен у клопіт людей, що вважають себе покликаними казати людям, що вони мають думати про цю подію, але запхав у клопіт і федеральних летничих урядовців, бо він полетів понад океан без „лайсенсу".

Каже Деніс Молиґан, директор бюра повітряної торговлі, що Кориген повинен був мати свідоцтво, що його літак надається, до літання, а як він хотів летіти понад океан, то повинен мати ще одно свідоцтво. „Серед звичайних обставин уряд повинен би покарати летуна, що їх не має".

Значить, у цьому випадку не покарають. Чомуж не покарать? Тому, що він перелетів. Якби не перелетів, то були би покарали.

Це щось як та мати, що забороняла синові купатися в морю й казала: „Йди, йди, а як утопишся, то вже й додому не приходи, бо з тебе шкіру здийму!"

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ТАМ, ДЕ „КРУТЯТЬ" ФІЛЬМУ.

Сонце порядно вже пражило землю, коли ми виїхали в „українське село", біля Плейнфілду, Н. Дж. Доїжджаючи до „села", здалека вже почули ми рух, метушню і біганину. Церковна баня розсілася вигідно, й немов королева глядить навкруги. Хатки прихилено спочивають у сонячній імлі, й неначе чемні діти, з повагою глядять на церкву, на небо.

Навколо зелень і зелень. Правдива наша зелень! З кожного кущика, здається, виглядає до нас щось рідне й близьке, з яким ви давно розстались, а поява чого нас радує, бавить.

І навіть цілий ряд авт, хоч як псує він той невинний український образ зелені, не може затерти цього першого враження, яке вам уперто вбилося в голову: українське село!

Щойно тоді, коли наше засапане авто врешті стануло в траві й ми ліниво вийшли з нього, нам кидається в очі цілком інший вид: гарячкова праця, короткі, різкі голси режисерів, злий гумор „директорів", який часто проявляється в надто яскравій формі, що, як механізм спричинює сухе режисерське „кат"! („утяти"), очевидно картину, яку саме знимають.

Нарешті ми витаємося з членами „Української Фільмової Корпорації". А ось маестро Кошиць — неначе серед диких прерій Арґентини. В нього опалене лице, і він „сипле" дотеп за дотепом...

Саме тепер фільмують сцену вуличного гуляння. Не зважаючи на палке сонце, артисти-аматори під нещадним світлом рефлекторів сміються, танцюють, співають. І справді, дивиться на них: вони так природньо грають, що нагло забуваєте, що це „фільму крутять". Глядіть, з яким натуральним сміхом танцює Дмитро (Скороборгач) чи Дарина (Д. Вербовецька).

З усіх уст ллється щиро природній сміх, хоч важка поволока всякої шмінки на їх лицях мабуть порядно їм дається в знаки...

З усіх боків світять рефлектори, а „камерамен", чи пак ті, що „крутять", крутять, аж доки не впаде декому миле й спасенне „кат"!

І так сцена за сценою... „Крутять" гуртові сцени біля криниці. Знову розноситься природній сміх, чути хлюпання води. Це жарти. Артистам мабуть не до жартів, бо скоро тільки вони вільні, тікають, щоб перебратися в суху одіж.

Кілька сцен, і нам стає ясно: скільки то трудів, щоб виробити фільму, яку нераз оглядаємо з великою байдужністю. Йдемо до кіна просто на те, щоб „забити час". За цю хвилину розваги, яку має публика за кілька центів, платять далеко більше ці покищо невідомі публиці „люди, обдаровані Божою іскрою", артисти.

Що більше, часто у фільмах поза „кулісами" діються справжні трагедії. А чи в нашій „Марусі" (назва фільми) нема подібного?

І ми розговорюємося з артистами. Це інтеліґентні, милі, ввічливі люди. Цікаво, як дивно вони тут зійшлися. Бачимо тут українців чи українок, роджених у Форт Вилиєм, чи Саскатуні і Монтреалі, Канада. Є тут київлянка, чи з нашого Поділля на ЗУЗ, є місцеві, роджені дівчата з ріжних міст і стейтів.

Всі вони щиро перенялі своїми ролями. При трагічних сценах (фільма) дівчата солідно плачуть, а цілий режисерський чи технічний персонал справді зворушений.

Говоримо з „камерамена ми". Це фахівці. Більшість з них це вже ветерани фільмової промисловости, які знають неодну таємницю Голвуду...

Вони теж дуже ввічливі. Що більше, вони захоплені артистами за їх льояльність та відданість справі.

„Ми не бачили нігде між великими професіоналістами таких привязаних людей, як ці молоді аматори" — оце вислів одного з тих, що „крутять".

Це про артистів.

„Директори" — це дуже працьовиті люди. Від раннього ранку до пізнього вечора клопочуться й турбуються безустанно. Фільма коштує багато грошей, і відома річ, їх ніхто не може давати подостатком... Це найважніша річ. Опісля приходять численні клопоти, звязані з роботою. От хочби сама комунікація. Треба перевозити автами чи „босами" цілий персонал, треба подбати про всякого роду дрібниці, і т. д. Все це нераз складається на одну велику драму. Та проте праця йде, фільма „крутиться" і незадовго побачимо гарну фільму, багату в оригінальну українську музику та національний фольклор. Це вже можна бачити з тих пробних висвітлювань.

Чомуж не мала би бути дійсно по мистецьки виконана „Маруся"?

Імена таких мистців, як проф. О. Кошиць, багато значать. Опісля ті, що йому помагають у його мистецькій праці: проф. Р. Придаткевич, арт. Іван Кучмак, інж. А. Кість і інші, не говорячи вже про фахового режисера.

Артисти й аматори — всі молоді люди, з малими винятками. Вони підходять до своїх роль і неначе „вроджені до них". Автім, вони дуже талановиті.

Беріть такого Хому (П. Чорнюк) — вроджений артист. Мих. Скоробогач — комік, з великим драматичним нахилом, далі „зірки екрану": Маруся, що гине трагічно, це Стефанія Мельник. Вона граціозна й скоро губить свій питомий американський акцент у говоренні по українськи. Доня Вербовецька, ладна канадійка, відзначається великим чуттям драматизму. Вона грає дуже природньо, чарує всіх. Жива та вюнка Галя Троїцька, київлянка, та дуже мила Галя Троян із Саскачевану. А дальші артисти: Гриць, якого грає п. Стеґніцький, Кулик, Новак і танцюристи М. Лехів, Т. Ольшанський та інші.

—

По кількох годинах нашого побуту в „українському селі" ми запізнилися з усіма. І прикро нам, що мусимо так скоро втікати до Ню Йорку і лишати самих тих, що так тяжко, нераз з великою посвятою, серед невигод і недомагань працюють для українського фільмового мистецтва.

Але щож... Чи тільки вони так працюють?

Опускаємо „село", коли вже цілком надворі стемніло. Ще раз дивимось на церковну вежу, що багрить у пурпурах далеких заграв. „Рай Божий" — сказав би поет.

Незабаром „Марусю" будуть оглядати по численних театрах, у великих салях.

Ми також підемо дивитися на ту, яку оглядали, коли вона була ще в пеленках, в українськім селі" в Плейнфілд, Н. Дж.

р—к

—o—

ЛИСТ, ЯКИЙ МАЛЮЄ НАСТРОЇ В КРАЮ.

Один український громадянин в Америці дістав зо свого рідного села в Гарбузові, Східня Галичина, лист, датований 22. червня ц. р. Той лист звучить:

„Сталася у нас в Гарбузові така подія: Ми, українці, робили забаву без горівки в читальні „Просвіти". В той сам день влаштували собі в школі також поляки забаву, та принесли 20 фляшок горівки і 10 бочок пива. На ту польську забаву злетілись довколичні польські мазури. Запаморочившись горівкою і пивом, вони давай показувати свою „рицерскосць" і напали на нас з ножами, штилетами і револьверами. Ще й до того взяли з собою місцевого поляка, солтиса Павла Франку, кількох жандармів перебраних по цивільному, почтаря й секретаря, і так усі вони разом атакували нас, українців. Але ми, українці молоді хлопці, а також старші, жінки і діти, вхопили каміння в руки і напасників вигнали. Залишився між нами тільки солтис і хотів ту справу погодити. А наші уранці схопили його між себе і так всипали йому, що буде памятати до смерти. Тоді на другий день він спровадив на нас жандармів, які арештували наших 6 хлопців і відставили їх до тюрми в Зборові.

Але ми, українці, не боїмося тюрми, бо в нас сила, віра і терпеливість здобувати славу і волю Україні. Арештовані такі: студ. Ілля Лобур, Тома Джус, Петро Ясний, Михайло Чех, Степан Дмитрів. Всі вони сидять у тюрмі в Зборові.

С. Д., Клівленд, О.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

КОГОВЗ, Н. Й. Збори Бр. св. Ап. Петра й Павла, від. 57., відбудуться в суботу, 23. липня, в парохіяльній гали, точно в 7. годині ввечір. Проситься всіх членів прибути на ці збори і вирівняти свої місячні вкладки, бо інакше будуть суспендовані. — Теодор Маліґловка, предс.; Іван Коба, фін. секр.; Дмитро Мричко, касієр.

Але того не знав.

По шлюбі молода жінка каже до мужа:

— Дорогий, мушу тобі до чогось признатися, що я давніше властиво повинна була тобі сказати: всі мої зуби штучні...

— Не шкодить, дорогенька, — каже молодий муж, — я знав про це...

— Але це ще не все; бо мушу тобі признатися й до того, чого ти певно не знав...

— А що таке?

— Мої штучні зуби ще не заплачені!...

Наші діти.

Мати: — ... І тоді вовк зїв ягнятко, бо було нечемне і недобре.

Дитина: — А як було би добре, то ми би його зїли, правда, мамо?

НІ, НЕ ПОМЕР, ЛИШЕ ВІДПОЧИВАЄ.

Макс Шмелінг, німецький боксер, відпочиває на покладі корабля „Бремен" у дорозі в Німеччину. Він думає ще далі лікуватися в Берліні з ушкодження свого хребетного стовпа підчас кулачного змагання з мурином Джовом Луїсом.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ШІКАГО, ІЛЛ.

На допомогу селу Луні, пов. Перемишлянн.

На повищу ціль зложили по $10: І. Лукаш, Е. Команишин, С. Собечка, П. Андрушко, І. Пишний, Гриньків; по $5: П. Савіцький, І. Савіцький, Марія Лукаш, Марія Вируш, Марія Мазур, І. Савка, О. Ярема, С. Іванишин; Ю. Кобелюх $4; С. Грицак $2.50; по $2: С. Пилипяк, Марія Габраль, Д. Шеремета, Г. Ткачик, Ф. Чорописький, Т. Попович, І. Макольондра, І. Пишний, Міхалів, І. Шайда, М. Дворніцький, В. Лоняк, Г. Чикало; інж. С. Куропась $1.05; по $1: Я. Команишин, Стефанія Команишин, Анна Лукаш, С. Лукаш, М. Лукаш, В. Турчак, П. Білецький Т. Панчук, Н. Чучман, Т. Лівенець, Магда Кулик, Марія Лукаш, Д. Ярема, И. Страмецький, Теофіля Сало, Луція Патерек, А. Козира, С. Козира, Стефанія Баран, І. Карпа, М. Сипко, П. Горичка, П. Фіца, І. Олексій, Т. Мамчук, М. Моранець, М. Вовчук, М. Кузьма, М. Дворник, М. Онищук, І. Дзіваковський, Пелягія Косович, Марія Сенів, А. Кохановський, С. Фута, С. Прокопів, Ю. Ткачук, Марія Варій, О. Глуз, С. Тимець, Т. Мізин, І. Коваль, І. Риза, А. Приходько, М. Вайда, Д. Волошинський, М. Васильовський, Марія Братина, Г. Стефанишин, П. Кулиняк; по 50 ц.: И. Лоханський, Д. Шмирко, А. Кучер, М. Тимуш, В. Федоренко, Оленець, Вінярський, І. Сенчук, М. Рахель, Е. Гігн, І. Соннеберг; Д. Ячник 25 ц. Разом $176.80. З балю $65.20. Загальна сума $242.

Е. Команишин.

АКРОН, О.

На Рідну Школу і визвольну боротьбу.

Дня 29. травня ц. р. громадяни Ілля і Марія Гурин справляли весілля свому одинокому синові, котрий одружився з панною Ірипою Мурашко. Вінчання відбулося в укр. кат. церкві, а гостина у великій німецькій салі при вул. Гренд. Це було дуже гарне українське весілля. Ілля Гурин є діяльним членом нашої громади, а також довголітнім урядником 295 відділу У. Н. С. Син Михайло також є дуже діяльний, і є касієром 180 молодечого відділу У. Н. С. (правдоподібно чи не найбільшого молодечого відділу в цілім У. Н. Союзі). Другого дня в своїм домі гром. Гурин іще раз спросив на гостину своїх найближчих і приятелів. Тою гостиною проводив А. Цепко, який при тій нагоді попросив приявних, щоб зложили жертву на Рідну Школу, яка так потрібує помочі. До збірки покликав М. Петруху і Евгенію Цепко. Жертвували: І. Гурин $3; М. Гурин $2; по $1: А. Цепко, М. Петруха, Н. Українець, Марія Гурин; по 50 ц.: о. П. Середа, К. Цепко, М. Філяс, Д. Різник, Т. Муравль, І. Козак, Ц. Муравський, Марія Петруха, Евгенія Цепко, Г. Лесняк; дрібними $3.50. Разом $18.50. Гроші вислано через Обєднання.

З нагоди 25-літнього ювилею подружого життя Ллі і Марії Гурин їх син із своєю дружиною справили ім „несподівану забаву" на фармі Миколи Українця в неділю, 3. липня ц. р. Присутніх гостей було поверх сотки, а між ними були й з Йонгставну і Клівленду. Забава відбулася при гарній музиці на отвертім полі, серед дерев. По прочитанні привітних телеграм та по зложенні найкращих бажань тостмайстер Олекса Цепко промовив до гостей кілька слів та згадав за наш національний обовязок при кожній нагоді зложити жертву на народні цілі. Притім він згадав про визвольну боротьбу, в якій нині гартується український нарід до остаточної розправи. Він запитав, чи присутні годяться на це, щоб перевести збірку. Всі крикнули: так. Вслід затим він попросив В. Пулка з Акрону й Е. Головчак з Йонгставну, щоби перевели збірку. Збірка принесла $22.35. Зложили: І. Гурин $2; по $1: М. Українець, М. Петруха, М. Гурин, В. Пулк, Марія Пулк, Козір, Добро, І. Юнич, Марія Гурин, А. Цепко; по 50 ц.: М. Філяс, Т. Маційовський, І. Цепко, о. П. Середа, Г. Лесняк, Ю. Шілінг, Н. Шквара, С. Антонюк, Я. Іваницький, Анастасія Цепко, М. Іванцьо, Д. Товарницький, А. Прокопчак; по 25 ц.: Ю. Юнич, Євка Головчак, К. Товарницька, С. Козловський, К. Сітник, Д. Мадяровський, В. Поливка, А. Сироїд, П. Славич, Р. Славич, Е. Віклер, А. Адамек, І. Кізлер, А. Андрей, дрібними 35 ц. Гроші вислано через Обєднання на призначену ціль.

А. Цепко.

МОНЕСЕН, ПА.

Для родини пок. Е. Коновальця.

На розпорядження преосв. епископа Богдана відправлено 26. червня ц. р. в місцевій церкві панахиду за душу бл. п. полк. Е. Коновальця і зібрано підчас панахиди $3.95, а о. Г. Пилюк додкив $1.05. Разом вислано через Обєднання для родини покійного $5.

ШАМОКІН, ПА.

На оборону Лемківщини.

З нагоди протестаційного віча, яке відбулося в Шамокіні 19 червня ц. р., зібрано і вислано через Обєднання $11.49 на оборону Лемківщини.

Н. Габура, секр.

ЛІТЛ ФОЛС, Н. Й.

Для родини пок. Е. Коновальця.

В неділю, 19. червня, о. Іван Шнурер відправив панахиду в місцевій прав. церкві за душу бл. п. полк. Е. Коновальця та виголосив принагідну проповідь. По панахиді зібрано для його родини $8.14. Гроші переслано на призначену ціль через Обєднання.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН ПІД ВОГНЕМ. (48)

Запевнившися, що дикун лежить неживий на землі, Док почав тепер надслухувати, чи часом інші дикуни не шукають його. На його щастя, інші дикуни стратили його з очей, а також не запримітили, що сталося з тим, якого вбив Док. Заховавшись між галузі дерев, Док чекав, аж вони відійдуть. Та веетаки рішив не тратити їх цілком з очей.

Бо в руках дикунів знаходився Дик і Івонна. Колиб навіть Док не був усилі сам їх увільнити, то добре буде, коли він знатиме, де вони знаходяться, думав він собі. Споглядаючи вниз на дикунів, він побачив, що вони почали збиратися до відходу. Докові відрадніше стало на серці. Та правдоподібно він не радів би, якби був знав причини їх відходу.

Кілька минут перед тим один з дикунів прибіг до Голма і врадувано доніс, що він винайшов знаменитy подяну, яка найкраще надається до здвигнення святині. Ця новина врадувала всіх дикунів і на хвилю вони забули про все інше. Бо дикуни є дуже перебірчиві, коли йде про вибір святині. Можливо, що так робити підказує їм їх інстинкт самоохорони.

Бо, побудувавши десь святиню, вони починають там же будувати село. А це значить, що дана околиця матиме велике значіння і для їх щоденного життя. Тому вони мають свої приписи, де будувати святиню, яких вони строго дотримуються. Остаточно ті приписи мають також практичне значіння. Коли дикуни рушили в дорогу, Івонна затремтіла: „О, Дик, о, Дик", повторяла вона.